

Monica Araya

Egy kis ország nagy ötletekkel

Hogyan szabaduljunk meg a fosszilis tüzelőanyagoktól? Hogyan építsünk fel egy társadalmat fosszilis tüzelőanyagok nélkül?

Ez egy nagyon összetett kihívás, és szerintem a fejlődő országok vezető szerepet vállalhatnak ebben az átmenetben. Tudom, hogy ez vitatott kijelentés, de az az igazság, hogy nagyon sok minden forog kockán az országainkban, ha továbbra is a fosszilis tüzelőanyagok lesznek a fejlődésünk középpontjában. Am másképp is tudjuk csinálni. És éppen itt az ideje, hogy leromboljuk azt a mítoszt, miszerint egy országnak választania kell fejlődés és környezetvédelem, megújuló források és életminőség között.

Costa Ricából jöttem, amely ún. fejlődő ország. Közel ötmillióan vagyunk, és az amerikai kontinens kellős közepén élünk, így nagyon könnyű megjegyezni, hol is vagyunk. Elektromos áramunk majdnem 100 százaléka megújuló forrásokból származik, összesen ötféle: vízenergia, geotermikus energia, szél, nap, biomassza.

Tudták, hogy tavaly 299 napon keresztül nem használtunk semmilyen fosszilis tüzelőt az elektromos áram előállításához? Ez fantasztikus teljesítmény, azonban ellentmondást is rejt, ugyanis teljes külső energiafelhasználásunknak majdnem 70 százaléka olaj.

Miért? A közlekedési rendszerünk miatt, amely teljes mértékben a fosszilis tüzelőanyagoktól függ, mint az országok nagy többségében. Ha úgy tekintünk az energiaátmenetre, mint egy maratonra, akkor az a kérdés, hogy hogyan jutunk el a célba, hogyan szénmentesítjük a gazdaság többi részét? És mondhatjuk, hogy ha nekünk nem sikerül, nehéz megmondani, hogy kinek fog. Szóval ezért szeretnék önöknek Costa Ricáról beszélni, mert szerintem mi nagyszerű jelöltek vagyunk arra, hogy úttörők legyünk a fosszilis tüzelők nélküli fejlődésben.

Ha egyvalamit tudnak az országunkról, akkor azt, hogy nincs hadseregünk. Visszaviszem önöket 1948-ba. Abban az évben az országban polgárháború dült. Costa Rica-iak ezrei haltak meg, családok szakadtak szét. Egy meglepő ötlet azonban megnyerte az emberek szívét és lelkét: újraindítjuk az országot, és ennek a Második Köztársaságnak nem lesz hadserege. Így hát eltöröltük. Az akkori elnök, José Figueres, erőteljes megoldást talált erre egy katonai bázis falainak szétzúzásával. A következő évben, 1949-ben véglegesítettük ezt a döntést az új alkotmányban, és ezért mondhatom el önöknek ezt a történetet közel 70 évvel később. És hálás vagyok. Hálás vagyok, hogy ezt a döntést még a születésem előtt hozták, mert ez lehetővé tette számomra és milliók számára, hogy nagyon stabil országban éljünk.

Azt gondolhatják, hogy mindez szerencse volt, de ez nem igaz. Megfontolt döntések egész sorozata volt. A '40-es években a Costa Rica-iak ingyenes oktatást és egészségügyi ellátást kaptak. Ezeket szociális biztosítékoknak hívtuk. A hadsereg eltörlésével a katonai kiadásokat szociális kiadásokká tudtuk alakítani, ami stabilitáshoz vezetett. Az '50-es években elkezdtünk a vízenergiába fektetni, és ez megmentett minket attól a csapdától, hogy fosszilis anyagokat használjunk villamosenergia-termeléshez, amivel a világ küzd ma. A '70-es években nemzeti parkokba fektettünk, ami megvédett minket attól a nagyon hibás logikától, hogy bármi áron nőni, nőni, nőni kell, amit a többi ország választ, különösen a fejlődő világban. A '90-es években úttörők voltunk az ökoszisztéma-szolgáltatások támogatásában, ez segített visszafordítani az erdőirtást, és fellendítette az ökoturizmust, amely ma a növekedés fontos motorja. A környezetvédelemben történt befektetés tehát nem okozott kárt a gazdaságunknak. Éppen ellenkezőleg.

Ez nem jelenti azt, hogy tökéletesek vagyunk, és nem jelenti azt, hogy nincsenek ellentmondások. Nem ez a lényeg. A lényeg az, hogy a saját döntéseink meghozásával rugalmasak tudtunk lenni a fejlődési problémákkal kapcsolatban.

Ha egy olyan országot nézünk, mint a miénk, ott az egy főre eső GDP 11 000 dollár körül van, attól függően, hogy hogyan számoljuk. De a Társadalmi Fejlődési Index (SPI) szerint teljesen egyedülálló vagyunk, ha a GDP társadalmi fejlődéssé átalakítását nézzük. A hadsereg eltörlése, befektetés a természetbe, az emberekbe hatalmas dolgot tett. Formálta a történetet, egy nagy ötletekkel rendelkező kis ország történetét, és nagyon ösztönző volt ezzel a történettel felnőni.

A kérdés tehát az, hogy mi a következő nagy ötlet e generáció számára. Szerintem ennek a generációnak ezután az következik, hogy a fosszilis tüzelőanyagoktól végleg megszabaduljunk, ahogy azt a hadsereggel is tettük.

A fosszilis tüzelőanyagok klímaváltozást okoznak. Ezt tudjuk, és azt is tudjuk, hogy milyen érzékenyek vagyunk a klímaváltozás hatásaira. Így fejlődő országgént legnagyobb érdekünk az, hogy fosszilis tüzelők nélkül fejlődjünk, amelyek elsősorban az emberekre károsak. Mert miért folytatnánk az olajimportot a közlekedés számára, ha használhatunk helyette elektromos áramot?

Emlékezzenek vissza, ez az az ország, ahol az elektromos áram a folyóink vizéből, a vulkánok hőjéből, szélturbinákból, napelemekből, biohulladékból jön. A fosszilis tüzelőktől megszabadulva „leromboljuk” a közlekedési rendszerünket azért, hogy az autóinkat, buszainkat és vonatjainkat „piszkos energia” helyett elektromos árammal hajthassuk.

És meg kell mondanom, hogy a közlekedés létkérdés lett nekünk,

Costa Rica-iaknak, mert a mostani modell nem működik. Árt az embereknek, árt a vállalatoknak és árt az egészségünknek.

Mert amikor a rendelkezések és az infrastruktúra kudarcot vall, ez mindennapos dologgá válik. Reggel két óra, este két óra. Nem értem, miért kell ezt normálisként elfogadnunk. Kellemetlen, hogy minden egyes nap így el kell pocsékolnunk az időnkét. És ez az autópálya-használat egészen jó ahhoz képest, amit más országokban látunk, ahol a közlekedés intenzíven nő. A Costa Rica-iak ezt „presa”-nak hívják. A *presa* „bebörtönzött”-et jelent. És az emberek erőszakossá válnak egy olyan országban, amely egyébként boldog. Ez történik most. Szóval sok forog kockán.

A jó hír az, hogy tudunk beszélni tiszta közlekedésről és másfajta mobilitásról, mégpedig nem úgy, mint egy távoli utópiáról. Elektromos mobilitásról beszélünk már ma. 2022-re az elektromos és a hagyományos autók várhatóan ugyanannyiba kerülnek majd, és több városban használnak már elektromos buszokat. És ezek a klassz lények pénzt takarítanak meg, és csökkentik a szennyezést. Ha meg akarunk szabadulni az olajalapú közlekedéstől, meg is tudunk, mert már vannak olyan lehetőségeink, mint korábban nem. Ez nagyon izgalmas.

De néhányan természetesen kényelmetlenül érzik magukat emiatt, és azt mondják, hogy a világ megragadt az olajnál, ahogy Costa Rica is, szóval legyünk reálisak. Ezt mondják. De tudják, mi erre a válasz? Az, hogy 1948-ban nem mondtuk azt, hogy a világ megragadt a hadseregeknél, és akkor mi is tartuk meg azt. Nem, mi bátor döntést hoztunk, és ez a döntés hozta azután a változást.

Így itt az idő, hogy ez a generáció újra bátor legyen, és végleg eltörölje a fosszilis tüzelőket. Három okot mondok, amiért ezt meg kell tennünk.

Először: a közlekedési és urbanizációs modellünk összeomlott, így ez a legjobb alkalom, hogy a városi és mobilitási jövőnkét újrafogalmazzuk. Nem akarunk olyan városokat, amelyek az autóknak épültek. Az embereknek szeretnénk városokat, ahol sétálhatunk és biciklizhetünk. És tömegközlekedést szeretnénk, nagyon sokat, olyan tömeg-

közlekedést, amely tiszta és megtisztelő. Mert ha továbbra is hagyományos autók flottáit engedjük az utakra, városaink elviselhetetlenné válnak.

Másodszor: változtatnunk kell, de az apró változások nem lesznek elégségesek. Teljes átalakulásra van szükségünk. Van néhány apró változást célzó projekt az országomban. De ne csapjuk be magunkat. Nem arról beszélek, hogy lesz néhány szép elektromos autó itt, és pár elektromos busz ott, miközben folytatjuk a jelenlegi infrastruktúra támogatását több autóval, több úttal, több olajjal. Meg kell szabadulnunk az olajtól, és ezt nem lehet elérni apró változtatásokkal.

Harmadszor, és ezt önök is tudják: a világ vágyik az inspirációra. Sóvárog az olyan sikertörténetek után, amelyek összetett kérdésekkel foglalkoznak, főleg a fejlődő országokban. Úgy gondolom, hogy Costa Rica inspirálhat másokat, ahogy ezt tavaly is megtettük, mikor elárultuk, hogy milyen sok ideig nem használtunk fosszilis tüzelőket elektromos áram előállításához. A hír nagyon hamar elterjedt a világban. Illetve, és erre nagyon büszke vagyok, egy Costa Rica-i nő, Christina Figueres döntő szerepet játszott a párizsi klímacsúcs tárgyalásaiban. Meg kell hát örizzük ezt az örökséget, és példát kell mutatnunk.

Mi a következő lépés? Az emberek. Hogyan érzük el, hogy az emberek magukévá tegyék ezt a programot? Hogyan érzük el, hogy az emberek elhiggyék, hogy lehetséges felépíteni egy társadalmat fosszilis tüzelők nélkül? Sok munkára van szükség, az alapoktól kezdve.

Ezért hoztuk létre 2014-ben a Costa Rica Limpia-t. A „limpia” azt jelenti, „tisztá”, mert fel akarjuk hatalmazni, és ösztönözni akarjuk a polgárokat. Ha a polgárok nem vesznek részt ebben a folyamatban, akkor a tiszta közlekedést érintő döntések megfeneklenek a végtelen, valóban végtelen technikai tárgyalások és különböző megalapozott érdekek lobbilavinái miatt. Megújuló energiaforrások által hajtott zöld országgá válni már része a történetünknek. Nem engedhetjük, hogy ezt bárki elvegye tőlünk.

Tavaly összehoztunk embereket a hét tartományunkból, hogy a klímaváltozásról beszéljünk velük számukra fontos szempontból, és

idén szintén összehoztunk egy csoport Costa Rica-it, hogy a megújuló energiáról beszéljünk. És tudják, mi a helyzet? Ezek az emberek majdnem mindenben ellenkeznek, de kivétel ez alól a megújuló energia, a tiszta közlekedés és a tiszta levegő. Ez összehozza az embereket.

A valódi részvétel kulcsa az, hogy az emberek ne érezzék kicsinek magukat. Tehetetlenséget éreznek, és belefáradtak abba, hogy nem hallják meg őket. Tehát kézzelfogható dolgokat csinálunk, és a technikai kérdéseket lefordítjuk az emberek nyelvére azért, hogy megmutassuk, nekik is van szerepük, és azt együtt be is tudják tölteni. Most először is nyomom követjük a tiszta közlekedéssel kapcsolatban tett ígéreteinket, és a politikusok tudják, hogy ezeket be kell tartaniuk, de a fordulópont akkor jön el, amikor szövetségeket alakítunk – polgárok, vállalatok, a tömegközlekedés bajnokai között –, amelyek az elektromos mobilitást teszik az új normává, különösen egy fejlődő országban.

Mire eljön a következő választás, úgy vélem, hogy minden jelöltnek ki kell nyilvánítnia, mit gondolt a fosszilis tüzelőanyagok eltörléséről. Mert ennek a kérdésnek a mindennapi politikánk részévé kell válnia. És meg kell mondanom, ez nem klímapolitika vagy környezetvédelmi program kérdése. Ez arról szól, hogy milyen országot akarunk, milyen városaink vannak most, milyen városokat akarunk a jövőben, és hogy ki hozza meg ezeket a döntéseket. Mert a végén azt kell megmutatnunk, hogy a megújuló forrásokkal zajló fejlődés jó az embereknek, a ma élő Costa Rica-iaknak is, de legfőképp azoknak, akik még nem születtek meg.

Nemzeti Múzeumunk tiszta és békés épület, és amikor megállunk előtte, nehéz elhinni, hogy ez laktanya volt a '40-es évek végén. Ezen a helyen kezdtünk el egy új, hadsereg nélküli életet, és itt lesz a fosszilis tüzelők eltörlése kihirdetve egy napon. És újra történelmet fogunk írni.

Internetes előadásként hangzott el, fordította Lóki Emese és Chikán Katalin.

Forrás:

<https://www.youtube.com/watch?v=JI-HzvXk5bk&pbjreload=101>